

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

קריאה מהנה!

קריאת כתבות לתרגול שטף הקריאה
בזיקה להבנת הנקרא
לכיתות ד-ו

מדריך למורה

פיתוח וכתובת התוכנית

ד"ר לימור קולן, מפמ"ר עברית בגיל הרך וביסודי
ד"ר אפרת קוצר, מדריכה ארצית, צוות הפיקוח על הוראת העברית ביסודי, המזכירות
הפדגוגית, אגף שפות

עריכת לשון וייעוץ פדגוגי: ד"ר אנה ענבר מדריכה ארצית, צוות הפיקוח על הוראת
העברית ביסודי, המזכירות הפדגוגית, אגף שפות

הטקסטים לקוחים מתוך כתב העת "סימניה" – ירחון לילדים בעברית קלה.
אנו מכירות תודה לגב' מירי כהן-בר, עורכת הירחון, על שיתוף הפעולה.

תשפ"ה 2024

תוכן עניינים

4	 מבוא – התוכנית "קריאה מהנה!"
5	"קריאה מהנה!" חלק שני - כתבי עת וירחונים לילדים
	 מטרת התוכנית
7	 העקרונות המעצבים את תוכנית ההוראה
9	 מודל ההוראה
12	 רשימת הכתבות

מדריך למורה

מבוא – התוכנית "קריאה מהנה!"

"קריאה מהנה!" היא תוכנית התערבות לקידום מיומנויות הקריאה בדגש על שטף הקריאה.

ההתערבות נעשית על בסיס מצע של טקסטים מסוגים שונים ובזיקה להבנת הנקרא.

התלקיט הראשון מתמקד בקריאה של טקסטים משלושה סוגים: בדיחות, סיפורים וקטעי מידע, והוא מיועד לתלמידים בכיתות ב-ד שרכשו את הקריאה אך לא ביססו עדיין את מיומנות שטף הקריאה.

התלקיט השני מתמקד בקריאה של כתבות מתוך כתבי עת לילדים, והוא מיועד לתלמידים בכיתות ד-ו שקריאתם עדיין אינה מיומנות ובטוחה.

לצד שני התלקיטים הללו פותחו יחידות לימוד דיגיטליות לתרגול מיומנויות שטף הקריאה באמצעות יישומים דיגיטליים.

תוכנית ההוראה מבוססת על הגישה הפסיכופדגוגית המתבוננת על הקשרים ההדוקים ועל יחסי הגומלין המתקיימים בין רגש לקריאה ועל המקום המשמעותי של המורה במרחב המתווך בין התלמיד לטקסט. תהליכי ההוראה בתלקיט עוצבו כך שיתמכו במסוגלות התלמידים לקרוא ולחוות הצלחה בקריאה, וגם שיעוררו הנעה לקריאה והנאה מקריאה.

תהליכי ההוראה והזדמנויות הלמידה בתוכנית זו מהודקים ומדויקים לקידום ההיבטים רגשיים הנחוצים בתהליך התערבותי המקדם את מיומנויות שטף הקריאה ואת התשתיות הלשוניות והקשביות המעורבות בקריאה.

התוכנית מציעה התערבות הכוללת הוראה מפורשת ותרגול של ידע לשוני לצד תרגול של מיומנויות הקריאה (שטף קריאה והבנת הנקרא).

התוכנית מתאימה להוראה בקבוצה קטנה ויכולה להיות מיושמת גם בשעות למידה אישיות.

"קריאה מהנה!" חלק שני – כתבי עת וירחונים לילדים

התלקיט השני מבוסס על טקסטים הלקוחים מתוך כתבי עת וירחונים לילדים. המאפיין הבולט של הטקסטים שנבחרו הוא התכנים המגוונים; התכנים מסקרנים, מפתיעים ומרחיבים את ידע העולם. בנוסף, המפגש עם עולמות תוכן שונים מלווה גם באוצר מילים ייחודי. הכתבות שנבחרו מגוונות לא רק בהיבט של התוכן, אלא גם במבנה שלהן ובמאפייני הכתיבה. חוויית הקריאה מהנה ועשויה לעודד את התלמידים להמשיך ולקרוא כתבי עת נוספים בזמנם החופשי.

מאפייני הטקסטים

הטקסטים בתלקיט דומים והם חולקים מטרה תקשורתית-חברתית. המטרה התקשורתית של הטקסטים שלוקטו לתלקיט היא: מסירת מידע, תיאור והסבר וכן טיעון ושכנוע.

נסיבות השיח כוללות: את ההקשר, את מטרת הטקסט, את הכותב, את בימת הפרסום. מטרת ההוראה היא לצייד את התלמידים בידע לשוני וטקסטואלי לקראת תפקוד אורייני תואם גיל. המורה כסוכן שיח נדרש ליזום הוראה מפורשת של היבטים אלה, ולאפשר התנסויות חוזרות לתרגול המיומנויות השפתיות והאורייניות. השיח יעסוק בהיבטים של תוכן, מבנה (האופן שבו מאורגנים הרעיונות בטקסט) ולשון הטקסט. קריאה של טקסטים מסוגות שונות מאפשרת את הרחבת ההון הלשוני. הוראת הלשון ביסודי נעשית בלימוד שיטתי של הידע הלשוני בהקשרים טקסטואליים שונים ומגוונים. עקרון ההוראה הוא: מהטקסט אל הלשון ומהלשון אל הטקסט.

סוגי הטקסטים:

ידיעה – טקסט מידע-סיפורי אודות אירוע אקטואלי המעניין את ציבור הקוראים ומטרתו להביא בפניהם מידע מעודכן, מעניין ורלוונטי. טקסטים מסוג זה מתפרסמים בעיתונים או בכתבי עת המהווים אמצעי לתקשורת המונים.

מאמר-עמדה – טקסט עיוני שיש בו טיעון, חוות דעת אישית ופרשנות. הוא מביע עמדה כלפי תופעה או נושא מסוים, ומיועד לשכנע את הקוראים לאמץ את דעתו של הכותב בנושאים שעל סדר היום הציבורי.

כל סוגי הטקסטים כוללים מאפיינים בולטים: כותרת, מבנה פנימי ושימוש באמצעים רטוריים שונים להבעת המסרים. הכותרת מנוסחת בדרך כלל בתמצות ובדחיסות. ניתן להבחין בין כותרות המוסרות מידע, כותרות הנוקטות עמדה וכותרות מסקרנות שאינן בהכרח מוסרות מידע מפורש. בגוף הטקסט מפורט המידע או מצוינת העמדה של הכותב. כל הטקסטים מלווים כל הטקסטים מלווים בתמונות אותנטיות ובייצוגים חזותיים נוספים לצורך המחשה.

המטרה העיקרית של יחידת הוראה זו היא לקדם את מיומנויות שטף הקריאה של הלומדים, תוך ניטור שוטף של הבנת הנקרא. העיסוק במאפייני הטקסט נעשה כמצע לתרגולי הקריאה, ולכן אינו מתוהלך באופן שיטתי ועקביתהליך הקריאה מלווה בדיאלוג עם הטקסט ובפעילויות המקדמות הבנה של הרעיונות בטקסט, למידה והפקת מידע וארגונו, זאת מעבר לקריאתו השוטפת. ניטור ההבנה הוא יסוד מהותי בקידום מיומנויות שטף הקריאה. אנו מנסים להשיג שתי מטרות אלו במקביל – קריאה שוטפת לצד הבנת הנקרא.

למי מתאימה תוכנית ההתערבות?

תוכנית ההתערבות יכולה להתאים לכלל התלמידים בכיתה, מכיוון שהיא מקדמת לא רק מיומנויות של שטף קריאה, אלא גם תהליכי קריאה גבוהים. התוכנית מרחיבה את ידע העולם ואת ההון הלשוני של הלומדים, העומדים בבסיס ההתפתחות ואחראים על שיכלול הכישורים השפתיים והאורייניים שלהם.

תוכנית ההתערבות מתאימה גם לתלמידים הזקוקים לקידום ולביסוס של כישורי הקריאה בדגש על מיומנויות של שטף קריאה ובכלל זה:

- תלמידים שקריאתם איטית ומקוטעת;
- תלמידים שקריאתם לא מדויקת;
- תלמידים שקריאתם לא בטוחה ולא מאפשרת קריאה לשם הבנה, למידה והנאה מקריאה;
- תלמידים המתקשים בקריאת הכתיב שאינו מנוקד.

מטרות התוכנית

- קריאה של כתבות שונות לשם הנאה, הרחבת ידע העולם, פיתוח הדמיון, החשיבה והסקרנות.
- קידום של מיומנויות קריאה בסיסיות: הדיוק בקריאה, קצב הקריאה והפרוזודיה בקריאה.
- פיתוח מיומנויות של קריאה מנוטרת הבנה: הפקת משמעות במהלך הקריאה.
- הרחבת הידע הלשוני והמודעות הלשונית.
- קידום ההבעה בדיבור ובכתיבה.
- פיתוח אסטרטגיות קריאה: ויסות הקריאה, התרת חסמי קריאה.
- הרחבת הידע המטא-טקסטואלי – היכרות עם מבנים טקסטואליים.
- קידום היבטים רגשיים המעורבים בקריאה: תחושת מסוגלות, עמדות ותפיסות כלפי קריאה, מוטיבציה לתרגול קריאה והנאה מקריאה.
- יצירת מצע חווייתי, פעלתני ומשמעותי לאימון ולתרגול של מיומנויות הקריאה.

העקרונות המעצבים את תוכנית ההוראה

תוכנית ההוראה מבוססת על מספר עקרונות:

- למידה רב-ערוצית** – הפעילויות מזמנות מגוון אופנויות למידה: האזנה, צפייה, קריאה, כתיבה, דיבור, הבנת ייצוגים חזותיים, כגון תרשימים, תמונות וסרטונים ושילוב משחקים (מקוונים ולא מקוונים) לתרגול.
- הוראה מפורשת של אסטרטגיות**: הפעילויות מלוות בהסברים ובשיח מטא-קוגניטיבי על תהליכי הקריאה ועל אסטרטגיות הקריאה באופן מפורש, כגון: איתור הרעיון המרכזי של הטקסט, הבנת משמעותה של מילה לא מוכרת בטקסט, הפקת מידע מתמונה או מכותרת ועוד.
- למידה פעילה**: הלמידה הינה פעלתנית ושיתופית, והפעילויות מזמנות חקירה והבעה. בהתאם לכך התלמידים הינם שותפים פעילים בבניית משמעות הטקסט, מנטרים הבנה באופן פעיל ומכוון ומנטרים את איכות הקריאה שלהם באמצעות מדידת זמן הקריאה

ואיתור השגיאות. חלק מן הפעילויות מתבצעות בחברותא ודורשות שיתוף פעולה. בפעילויות משולבים חידונים תחרותיים ומשחקים מקוונים.

🔗 **התאמה התפתחותית רחבה:** התוכנית מכילה מגוון טקסטים ופעילויות. בנוסף, מוצעות אפשרויות בחירה והתאמה של חומרי הלמידה לתלמידים. לדוגמה:

טקסטים ברמות מורכבות שונות (מבחינת אורך הטקסט, מורכבותו הלשונית והדחיסות הרעיונית);

היצגים שונים של הטקסט (מנוקד או לא מנוקד, אפשרות לקריאה עצמית או להאזנה להקראה קולית);

גרסאות שונות של הפעילויות (משימות פתוחות/סגורות, משימות בליווי של פירושי מילים וללא פירושי מילים).

🔗 **שלושה שלבים לתיאולוג הקריאה :** טרום קריאה, במהלך הקריאה, לאחר הקריאה. בכל אחד משלבי הקריאה מוצעות פעילויות התורמות לבניית תשתיות הקריאה ולביסוס מיומנויות הקריאה.

🔗 **בחירה בטקסטים אותנטיים הלקוחים מתוך כתבי עת לילדים** הכוללים תכנים מעניינים, מסקרנים, מפתיעים ומגוונים במבנה הרטורי שלהם. הטקסטים נבחרו בקפידה, תוך ניסיון להתחבר לתחומי העניין של הלומדים בגילאי ביה"ס היסודי.

מודל ההוראה

מודל ההוראה מורכב משלושה שלבים המתהלכים את המפגש האורייני עם הטקסט:
תהליכי טרום קריאה שנועדו ליצור נגישות לתוכן, נגישות לשונית ועירור רגשי, שמטרתו לעורר סקרנות אוריינית, עניין, דריכות וציפייה לקריאה.
תהליכים המתרחשים במהלך הקריאה – מטרתם לעורר קריאה דיאלוגית, קשובה ומנוטרת הבנה.
תהליכים לאחר הקריאה – מטרתם להעמיק את המפגש האורייני ולהעשירו. לאחר הקריאה ניתן לחזור לטקסט עם מטרות הוראה שונות.

במהלך הקריאה

הקריאה תעשה בדרכים
מגוונות המעודדות
קריאה דיאלוגית קשובה
ומנוטרת הבנה.

קריאה להנחה! - כגבי ער

מהלכים גנריים ואופציונליים

במהלך הקריאה

קריאה פעילה

עיקרון הדיאלוגיות

מגוון אפשרויות
לקריאת הטקסט

האזנה לכתבה מוקראת על ידי המורה
או על ידי הקראה קולית דיאלוגית

- התלמידים עוקבים אחר הקריאה באזנה ובמבט
- עזירות למודיע / העלמה / אגדה

קריאה עצמאית: התלמידים קוראים קריאה
קשובה לתוכן בקצב המאפשר הבנה

- סילון בלוקר
- עזירות / ניטור הבנה בסוף כל פסקה

אם אתם מרגישים שהתוכן
אינו מובן לכם מספיק, עצרו:
• האטו את קצב הקריאה.
• קראו שוב חלקים בטקסט.
• זהו מילים המעכבות את קריאתכם.
קראו אותן שוב ונסו להבין את משמעותן.

אם הבנתם -
יש לכם אור ירוק.
המשיכו לפסקה הבאה.

הפיקוח על הוראת העברית ביסודי - המזכירות הפדגוגית, אגף שפות

לאחר הקריאה

לאחר הקריאה מוצעים

נתיבים שונים לקידום

שפה ואוריינות:

1. ידע לשוני ואוצר

מילים

2. שטף קריאה

3. ניתוח מטא־

טקסטואלי

4. אסטרטגיות קריאה

5. הבעה בכתב

6. ידע עולם

קריאה להנחיה! כתבי עת

מהלכים גנריים ואופציונליים

לאחר הקריאה

מפגשים אורייניים

אסטרטגיות קריאה

- איתור רעיונות מרכזיים ומשפטים תומכים
- שאילת שאלות
- התמודדות עם מילה לא מוכרת בטקסט

ידע לשוני ואוצר מילולי

- חקר תופעות לשוניות
- הרחבת אוצר המילים

שטף קריאה

- **תרגולי קריאה** בדגש על דיוק ומהירות, תוך ניטור ההתקדמות על גבי גרפים.
- קריאה חוזרת
- הקראה לאחר
- קריאה בטנדו

כתיבה כזיקה לטקסט

- סיכום
- המלצה
- דבר חדש שלמדתי

עולמות לידע

- ידע עולם
- למידה רגשית חברתית

ניתוח מטא־טקסטואלי

- זיהוי מבנה רטורי
- שימוש במארגנים גרפיים

הפיקוח על הוראת העברית ביסודי - המזכירות הפדגוגית, אגף שפות

רשימת הכתבות בתלקיט

מקבץ זה של טקסטים לקוח מתוך כתב העת '[סימניה](#)'.

שם הטקסט	סוג הטקסט
1. ריאיון עם הסופרת מאירה ברנע גולדברג, מחברת ספרי כראמל	ריאיון: שאלות ותשובות
2. איך הפכה "בולען" למילת השנה?	מבנה לוגי של טקסט מסוג סיבה ותוצאה
3. סוכריה על מקל לגילוי מחלות	ניסוי
4. נלחמים בסכנת הקורקינטים	בעד ונגד (הבעת עמדה)
5. האם בעתיד נשלם בבקבוקים?	מבנה לוגי של טקסט מסוג בעיה ופתרון
6. מסעדת הרובוטים הראשונה בעולם	מבנה לוגי של טקסט מסוג יתרונות וחסרונות
7. עשר עובדות על ים המלח	תעודת זהות

הכתבות נבחרו בעקבות שיתוף פעולה עם כתב העת '[סימניה](#)', המאופיין כירחון לילדים בעברית קלה. הוא עיתון חדשותי המביא ידיעות מהארץ ומהעולם. הוא מיועד ללומדי השפה, משפרי השפה ולומדי עברית כשפה שנייה. בכל גיליון יש מגוון של כתבות ברמות קריאות שונות, המסומנות בצבעים שונים. הירחון מנוקד כולו. מדי חודש נעלה לפורטל כתבות נוספות מתוך כתב העת העדכני.

[גיליון לדוגמה](#)

אפשר לבחור כתבות מתוך מבחר הכתבות המוצעות בפורטל (העלינו מספר גיליונות באדיבות 'אצבעוני', 'אדם צעיר' ו'נשיונל ג'יאוגרפיק קידס'), וגם מכתבי העת שרכשתם בבתי הספר, ולהפעיל עליהן את מודל ההוראה המודגם כאן. אפשר ורצוי לרכוש מינוי לאחד מכתב העת לילדים, ובכך להעשיר את הספרייה הכיתתית.

חלק מכתבי העת ניתנים לרכישה בגפ"ן.

מומלץ לפנות זמן במהלך שיעורי עברית במטרה לעודד תלמידים להכיר את כתבי העת לילדים ולקרוא בהם. אפשר לבחור כתבות מסוימות ולהוביל תהליך של הוראה מפורשת על-פי מודל ההוראה המוצע בתוכנית "קריאה מהנה!". מעת לעת נעלה יחידות נוספות.

מוזמנים להתעדכן בפורטל – [מרחב פדגוגי, תחום דעת עברית: חינוך לשוני](#).